

## YERLİ TOPLUM ALGILAMALARINDA ÜLKE İÇİNDE YERİNDEN EDİLMİŞ KİŞİLERİN GÖÇÜ: HARKİV / UKRAYNA ÖRNEĞİ\*

Çağatay SARP\*\*

Öz

*Bu çalışma, Eylül 2017 – Eylül 2018 tarihlerinde Harkiv / Ukrayna’da yürütülmüş olan alan araştırması verilerine istinaden hazırlanmıştır. Çalışmada “örnek olay” olarak ele alınan savaş ve terör sebebiyle ülke içinde yerinden edilme şeklindeki göç, Rusya’nın Kırım’ı ilhakı ve bilhassa Ukrayna’nın doğusundaki Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplarla Ukrayna devletinin silahlı mücadelesi sebebiyle ülkenin iç kesimlerine yönelen kişilerin yer değiştirme hareketini ifade etmektedir. Çalışma sayesinde, temel olarak bir göç dalgasının, yöneldiği bölgede ne tür etkilere ve hangi sosyal etkileşimlere sebep olduğu yerli toplum algılamaları üzerinden anlaşılmaya çalışılmaktadır. Savaş ve terör sebebiyle yerinden edilmiş kişilerin iç göçüne maruz kalan Harkiv halkı araştırmanın evrenini teşkil etmektedir. Araştırmada temel olarak gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Görüşmeler için, Harkiv’de en az 3 yıldır yaşayan, “ülke içinde yerinden edilmiş kişi” (ÜİYEK) kapsamında olmayan bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Görüşmeler yorumlandığında katılımcıların küçük bir kısmının hiçbir soruna vurgu yapmayıp meseleyi baştan sona olumlu karşıladığı, bir başka küçük kısmının da bu göçü ve göçmenleri tamamıyla bir sorun olarak değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Katılımcıların geri kalan büyük kısmının ise ÜİYEK algılamalarının olumlu ve hoşgörülü olduğu ancak bununla beraber ciddi sorunların da ortaya çıktığı noktasında gerçekçi bir tutum içinde buldukları anlaşılmıştır. Bu sonuçların sahadaki gözlemler ile de uyum arz ettikleri görülmüştür.*

**Anahtar Kelimeler:** Göç, Zorunlu Göç, Ülke İçinde Yerinden Edilme, Harkiv, Ukrayna

## THE MIGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN PERCEPTIONS OF INDIGENOUS SOCIETY: KHARKIV / UKRAINE CASE STUDY

**Abstract**

*This study was prepared based on the field study data collected in Kharkiv / Ukraine between September 2017 - September 2018. Migration in the form of internal displacement due to war and terrorism, handled as “case study” in the study refers to the displacement movement of the people to the interior of the country because of the Russia’s annexation of Crimea and the pro-Russian separatist groups in the eastern Ukraine and the armed struggle of the Ukrainian state. Throughout the study, the effects this migration wave has on the region where it is directed and which social interactions it leads to through the local society perceptions were explicated. The population of the study consisted of the people of Kharkiv,*

\*Bu çalışma, yazarı tarafından Eylül 2017 – Eylül 2018 tarihlerinde yürütülüp raporlanmış olan, Kırıkkale Üniversitesi’nin desteklediği, “Savaş ve Terör Sebepli Göç Hareketlerinin Yerli Toplum Üzerindeki Sosyolojik Etkileri: Ankara/ Türkiye ve Harkiv / Ukrayna Örneği” adlı 2017-063 numaralı yayımlanmamış BAP projesinin<sup>1</sup> Harkiv/Ukrayna örneği ile ilgili bölümüne istinaden hazırlanmıştır. Çalışmaya kaynaklık eden alan araştırmasına araştırmacı olarak katkı sağlayan V.N. Karazin Kharkiv National University öğretim üyelerinden Doç. Dr. Oleksandr Khyzhniak, Doç. Dr. Galyna Kravchenkova, Lisans Öğrencileri Anna Lymarenko, Alexandra Blagina, Viktoriia Manaienkova, Mariya Shedenko’ya ve çevirilerde görev alan Gazi Üniversitesi lisans öğrencisi Anastasissia Krainiuchenko’ya teşekkürlerimi sunarım.

\*\* Dr. Öğr. Üyesi. Kırıkkale Üniversitesi FEF Sosyoloji Bölümü. cagataysarp@hotmail.com  
<https://orcid.org/0000-0001-9369-6825>

*who were exposed to internal migration of the displaced persons due to war and terror. The data were collected through observation and interview. For the interviews, a sample living in Kharkiv for at least 3 years and are not within the scope of IDPs, was formed. When the interviews were analyzed, it was revealed that a small part of the participants did not point out any problems and positively welcomed the issue; another small part of the participants found that the migration and migrants were considered as a problem. In the remaining part of the participants, IDPs perceptions were positive and tolerant. Moreover, they had a realistic attitude towards the emergence of serious problems. These results were consistent with the observations in the field.*

**Keywords:** *Immigration, Forced Immigration, Internally Displacement, Kharkiv, Ukraine*

## **Giriş**

Göç en başta sosyal, kültürel, iktisadi, siyasi ve psikolojik olmak üzere insan hayatında farklı sonuçlara vesile olan, çeşitli sebeplerle gönüllü olarak veya zorlama ile bir yerleşim biriminden diğerine yönelik fert, grup yahut kitle boyutunda terk etme ve yerleşme süreçlerini içeren makul bir süreliğine geçici veya kalıcı olarak gerçekleşebilen yer değiştirme hareketidir.

Göçün tarihi üzerinde duran Kemal Karpat (2010: 76-77) açıklamalarını eski göçlerin gerisindeki iktisadi etkenleri öne alarak yapmıştır. Bu iktisadi etkenlerin ise iş gücü talep ve arzı meselesinden önce tarım ve hayvancılık temelinde ele alınmasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Ta ki 19. Yüzyıla gelene dek toprağa bağlı hayatın, birebir ilişkide olduğu tabiat şartları tarafından şekillendirilmiş göçleri zaruri kılması oldukça anlaşılır bir durumdur. Kaldı ki bu dönemde -Karpat'ın görüşünü destekleyen bir ilave olarak- göçebe ve yarı göçebe toplumların göçlerine kaynaklık eden hususlar arasında sayılması gereken bir nokta da toprak hâkimiyeti adına gerçekleştirilen “yerinden etme” eylemleridir. Bahsedilen eylemler çoğu kez, temel iktisadi kıymet olan toprağın ele geçirilmesi için farklı toplumsal grupların birbirleriyle mücadelelerinin sonucu olarak vuku bulan bir süreci anlatır. Öyle ki bu mücadeleler, taraflardan birinin yurdundan çıkarılması şeklinde sonuçlanmasıyla gerçekleşen bir göç türünün tetikleyicisidir. Böylece, tarihin ilk zorunlu göçleri çoğu kez gerisinde iktisadi bir yönlendirmeyle hayat bulan askeri-siyasi baskılarla ve alan mücadelesi veren grupların şiddet eylemleri vasıtasıyla cereyan etmiştir denilebilir.

Göç türleri arasında sürecin başlangıcı ve şekli itibariyle en trajik olan zorunlu göç, kendine ait kimi hususiyetlerle diğer türlerden farklılaşmaktadır. Göç konusu ile ilgilenen Faist (2003: 48-49) zorunlu göçleri gönüllü göçlerden ayıran temel farklılıkların kimi zaman belirsizliği de beraberinde getirdiğinin üzerinde durmuştur. Göçe mecbur kalmakla ilişkilendirilen pek çok öznel durumdan bahsedebilmenin sonucu olarak bu iki göç türünün kesin bir ayrımı hakikaten belli zorlukları da ihtiva ediyor görünmektedir. Öte yandan zorunlu göçleri incelerken bunları, çevreyle ilgili tabii etmenlerin de içine girdiği varoluşla ilgili bütün yapısal tehditlerle ilişkilendirenler de vardır (Betts: 2017). Uluslararası Göç Örgütü (IOM: 2019) ise birbiri yerine kullanılmakta olan “zorlamayla / istemsiz göç” (*forced / involuntary migration*) ve “zorlamayla / istemsiz olarak yerinden edilme” (*forced / involuntary*

*displacement*) kavramlarının insanlar arası çatışmalar ve maruz kalınan felaketlerin iki ucunu temsil ettiği bir çizgide anlamını bulan yer değiştirme hareketi olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Bu tür durumlarda ekonomik kısıtlar sebebiyle hayat bulan mülteciliğin de ekonomik göç kapsamında gelişimi bir yana; gönüllü mü, yoksa zorunlu göç mü olduğu da tartışmaya açıktır (Bartnam, Poros ve Monforte, 2017: 153). Mesela, yaşadığı mekânda çeşitli sebeplerle uzun süredir iş bulamayan yahut kendisine iş verilmeyen bir kimse yahut toprağa bağlı hayat süren bir grubun uzun süren bir kıtlık ve verimsizlik sebebiyle hiç arzu etmediği halde yer değiştirmeye mecbur kalması durumlarında olduğu gibi... “Mekân” ile zorunlu ihtiyaçları tedarik etme hususunda “yaşam imkânları” arasında var olan temel bağın kopuşu veya buna benzer başka durumlar göçü zaruri hale getiriyorsa bahse konu yer değiştirme hareketi hangi göç türü kapsamında değerlendirilmelidir? Göç konusunda çalışan akademisyenlerin bu hususta bir görüş birliğinde olduklarını söylemek mümkün değildir. Ancak araştırmacıların sıklıkla başvurduğu isimlerden, göç kuramlarına klasikleşmiş bir katkı sunan Petersen’in (1958: 261) genel bir açıklamasını yaptığı göç tiplerinde ise “mecbur bırakma ve zorlama ile göç” temel ayrımlardan birini teşkil ederken kendi içinde ikiye ayrılarak konuyu kısmen de olsa vuzuha kavuşturur. Konu üzerinde çalışanların genellikle “zorlama ile göç” kısmına değindikleri bu temel göç tipinde “mecbur bırakma” durumunda göçmenin az da olsa göçle ilgili bir seçme hakkı söz konusuysen, “zorlama” ile gerçekleşende göçmenin hiçbir şansının bulunmadığı ileri sürülmüştür. Aslında oldukça önemli bir teferruatı açıklayan bu başlık altında yenilikçilik ve muhafazakârlık dürtülerine bağlı olarak göç tiplerini yapılmıştır. Mecbur bırakma ile göçte muhafazakârlık dürtüleri, egemenliği el değiştiren yurttan “kaçış”; yenilikçilik dürtüleri ise içinde bulunan sıkıntılı durum karşısında “işçi ticareti”ne<sup>1</sup> konu olan göç şeklinde sunulmuştur. Zorlama ile göçte ise muhafazakârlık dürtüleri “yerinden etme”; yenilikçilik dürtüleri ise “köle ticareti” ile gerçekleşen göçlerle açıklanmıştır. Zorlama ile yapılan göçlerde dikkat çeken bir farklılığın ise her iki dürtüde de göçü hayata geçirenin göçmenin iradesi dışında tamamıyla bir başka unsur olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın konuyla ilgili temel yaklaşımı ise zorunlu göçün ardındaki etmen olarak “şiddet, tehdit veya temel yaşam imkânlarının yok olması ile ikamet tercih hakkının kaybolması yahut ciddi miktarda kısıtlanması” durumu üzerine şekillenmiştir. Göç türü olarak da “Ülke içinde yerinden edilme” (*internally displacement*) ile bağlantılı olarak yaşanan sürece odaklanılmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü bu kavramı tanımlarken kişi veya kişilerin; özellikle silahlı çatışmalar, şiddet hareketleri, insan hakları ihlalleri, insan veya doğal sebepli felaketler yüzünden kendi yaşam alanını terk etmek zorunda bırakılması sonucu vatandaşı oldukları ülke sınırlarını aşmadan yer değiştirmeleri üzerinde durmaktadır (UNCHR: 2004). Bu haliyle “ülke içinde yerinden edilme”, alt kategorisinde

<sup>1</sup> Orijinalı “*coolie trade*” olarak sunulan bu kavram ilk olarak 19. Yüzyılda görülen ve ithal işgücü piyasasında sömürüye dayalı süreli iş sözleşmeleri ile gerçekleşen süreci ifade eder.

bulunduğu “zorunlu göç” kavramı kadar kapsayıcı yahut üzerinde tartışılır olmaktan uzak görünmektedir. Aksi halde, gerçekleşen göçlerin büyük çoğunluğu -belki tamamına yakını- için zorunlu göç tanımlaması yapmanın yolu açıldığı gibi “yerinden edilme” konusunda da epeyce muğlak bir tanımlama alanı meydana çıkacaktır. Böyle bir durumda ise konu üzerinde çalışırken ciddi bir kavram kargaşası tehlikesinin doğması kaçınılmaz olacaktır.

Meselenin bir diğer boyutu ise, nasıl gerçekleşirse gerçekleşsin, göçün kendini gerçekleştiren bir tarafının oluşu ile ilgilidir. Bu bağlamda Castles ve Miller (2008: 30) göçün toplumsal bir varoluşa bütün boyutları etkileyen, aynı zamanda kendini de inşa eden bir etkileşimler kümesi ve karmaşık bir süreç olduğu üzerinde durmaktadır. Zaten, yaşanan göç hikâyelerine de bakıldığında planlananla gerçekleşenin birbirinden çoğu kez ciddi farklılıklar arz ettiği, hesapta olmayan durumların gerçekleştiği görülecektir. Bu sapmalar kimi zaman süreci içinden çıkılmaz bir hale soksa da kimi zaman da yeni fırsatların doğuşuna imkân sağlamaktadır.

Savaş ve terörün sebep olduğu ülke içinde yerinden edilmeyeyle gerçekleşen göçün yerli toplum üzerindeki etkilerini merkezine alan bu çalışmada böylesine karmaşık bir süreçteki etkileşimleri gözlemleyerek değişen toplumsal yapıya dair ipuçlarını yerli toplumun bakış açısından bulmak amaçlanmaktadır. Göç çalışmaları çoğu kez göçmenler üzerine odaklanarak gerçekleştirildiğinden dolayı sürecin diğer birincil muhatabı olan yerli toplumun değerlendirmeleri göz ardı edilme riskini taşımaktadır. Oysaki göç sürecini bütünlüklü olarak anlamak adına en faydalı bilgi üretimi, sürecin çok sayıdaki muhatabının, en azından temel iki unsuru olan göçmen ve yerli toplumun değerlendirmelerini dikkate alan çalışmalar ile mümkün olacaktır. Göç çalışmalarında taraflardan birinin göz ardı edilmesi -ki bu çoğunlukla yerli toplumlar olarak öne çıkmaktadır- yahut biri üzerine muvazenesiz şekilde yoğunlaşan araştırmaların sayısının artması indirgemeci bir anlayışın önünü açacaktır. Literatürdeki böylesine bir riskle beslenen bakış açısı eksikliğine dikkatle mesele, “ülke içinde yerinden edilmiş kişi”lerin (ÜİYEK’lerin) göçünden ziyade hususi olarak “ÜİYEK’lerin göçünün yerli toplum tarafından algılanışı” üzerinden irdelenmiştir. Böylece, bu çalışmada bir başka indirgemeci anlayışa yol açmaksızın bütün bir göç sürecini açıklamaktan ziyade özel olarak bir toplumsal grubun değerlendirmeleri ele alınmıştır. Bir diğer ifadeyle, yapılan bu araştırmayla, ülke içinde yerinden edilme sonucu göç alan bir toplumda göçten sonraki süreç, yerli toplumun algılamaları ve yorumlamaları kapsamında değerlendirilerek bilimsel bilgi üretilmeye çalışılmıştır. Bu sayede, süreç içinde çoğu kez algılama ve yorumlamaları ihmal edilen yerli toplum üzerine odaklanarak literatürdeki eksikliği gidermeye katkı sağlamak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminin gereği olarak çalışmada herhangi bir hipoteze yer verilmemiş, sistematik şiddet hareketleri sebebiyle iç göçün yaşandığı bir bölgede göçe maruz kalan yerli toplumun durumu nasıl değerlendirdiği, ne tür sorunlarla karşılaştığı, meseleyi değerlendirme şekline bağlı olarak sosyo-

kültürel bütünleşme süreci içindeki rolünün ne olduğu ve nasıl gerçekleştiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

## **1. GÖÇTEN SONRASI**

Bir ülkenin vatandaşı olmakla, o ülke toplumunun bir üyesi olmak arasında fark vardır. Kanunlarla belirlenmiş sorumlulukları yerine getirmek iyi bir vatandaş olmak için yeterliyken, topluma üye olmak için temel toplumsal değerleri bilip özümsemek ve toplumun diğer üyeleriyle bunları paylaşan etkileşimlerde bulunmak gereklidir. Topluma sonradan katılanlar için yapıya eklenilebilme adına bir nevi ispat girişimi yahut sembol gösterimi süreçlerine ihtiyaç duyulur (Etzioni, 2018: 72). Uluslararası göçle anılan bu durum -etnik, dinî yahut bölgesel farklılıkların belirgin olarak bulunduğu, bütünleşme sorunu yaşayan ulus devletlerde- mikro kültürel yapılar arası iç göçlerde de benzer süreçleri gerektirecektir. Farklılıkları görülen yahut bilinen yeni üyeler için toplumun toleransı oldukça düşüktür. Çoğu kez göz ardı edilebilecek ufak sapmaların dahi, konu göçmen olunca dikkat çekici ve tepki uyandırıcı bir hal aldığı birçok insanın günlük hayatta gözlemleyebileceği bir gerçekliktir.

Bütün önyargılara, çatışmalara veya dönüştürme çabalarına rağmen göçten sonra bütün toplumsal yapılar göçün, göçmenin, yerli halkın ve sürece etki eden bütün paydaşların öz renkleriyle hercümerç olan bir tuvali andırırlar. Tuvaldeki renkler sürekli bir akışkanlık ve karışma halindedir. Tuvale yeterince uzaktan bakıldığında oldukça bulanık ve değişkenlik arz eden, ancak öyle ya da böyle renk ayrımının fark edilemediği bir yapı göz çarpar. Asıl mesele ise tuvale yeterince yakından bakıldığında görülmektedir. Eğer ki her bir renk bir taraftan kendi tonlarını muhafaza edip öte yandan da akışları sayesinde diğer renklerle kucaklaşarak tuvale yeni renkler ve tonlar hediye etmişse, renkler arasındaki farklılık açıkça görülmesine rağmen tuval üzerinde çeşitliliklerin zenginleştiği bir renk cümbüşüne vesile olmuş demektir. Başka ifadelerle; göç nasıl, ne zaman ve hangi şartlar altında gerçekleşirse gerçekleşsin, onun yeni bir toplumsal yapının habercisi olduğu aşikârdır. Ne kadar muhafazakâr olursa olsun, göç alan bir toplumun eski toplumsal yapısını bütünüyle muhafaza etmesini beklemek en hafifinden “hayalcilik” olarak nitelendirilebilir. Zira her bir fert, içinde doğup büyüdüğü topluma ait kültürün hem mirasçısı, hem taşıyıcısıdır. Bu bağlamda, göç eden kişileri göçe kaynaklık eden coğrafyaların kültür ajanları olarak kabul etmek, onların göç ettikleri bölgelere kendi kültür unsurlarını da bilinçli veya bilinçsiz şekilde taşıdıklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Öte yandan, göç alan toplumun da kendi kültürel yapısının olduğu, hatta yerleşik ve ev sahibi olması sebebiyle çoğu kez tahakküme daha fazla elverişli bir konumu işgal ettiği de başka bir hakikattir. Göç süreci üzerine çalışmaları olan psikanalist Salman Akhtar (2018: 20-21) bu bağlamda ev sahibi nüfusun göçmenlere tepkilerinin beş temel etkene bağlı olduğunu bildirmiştir: “(1) Mevcut topluluğun doğası, (2) göçün nasıl bir dönemde gerçekleştiği, (3) yerleşilen ülke ile menşee ülke arasındaki tarihi bağlar, (4) kültürel farkların büyüklüğü ve (5)

göçmenlerin bedensel özellikleri.” Bütün bu hususlar göçmen-yerli ilişkisinde meselenin, “gelenleri uyumlaştırmak” yahut “göçmenleri toplumsal bünyeye kabul” gibi tek taraflı bakış açılarıyla anlaşılacak kadar geniş bir yelpazede değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Böylesine bir bakış sonucunda karşılıklı bir ilişkiler ağı, bir etkileşimler silsilesi veya en basitinden ikili bir tezahür göze çarpmaktadır. Tam da bu ikilik etkisiyledir ki az veya çok kültürel farklılıkları olan göçmen ve yerli toplum ilişkisinden duruma bağlı olarak yeni bir yapının ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Tek bir etnisiteden oluşmayan toplumlarda -ki çağımız için böylesine bir homojenite ancak ütopyik bir görüngüyü ifade ederdi- sosyal eylemin gerisinde referans noktaları kabilinden ortak değer ve normları mümkün kılabilen bir kültürel yapıdan bahsedilemiyorsa bütünleşme açısından esaslı bir sorun söz konudur denilebilir (Castles ve Miller, 2008: 58). İşte ulus devlet için göçmenler bu ortak var oluş sarmalının dışındaki silüetleriyle merkezi yapının ötesinde ancak yerli toplumla aynı uzamda arz-ı endam eden hayaletimsi varlıklar olarak kabul edilebilir (Saybaşılı, 2011: 77). Aynı durum çoğu kez iç göçle gerçekleşen çeşitlilik için de geçerlidir. Her ne kadar uluslararası göç ile farklı etnisitelerin bir arada yaşamasının güçlüğü daha belirgin halde öne çıksa da, iç göçün de bölgesel olarak kültürel farklılıklardan kaynaklı bütünleşme sorunlarını peşi sıra getirmesi mümkündür. Bilhassa yerinden edilme sonucu yaşanan göçlerde göçmenlerin içinde buldukları sosyo-psikolojik durumdan ve aktarmadıkları yerel sermayelerinin eksikliğinden doğan eşitsizlikler bu husustaki başlıca etkenler arasında sayılabilir. Toplumsal yapı içinde böylesine bir hiyerarşinin varlığı üst tabakalarda yer alan yerli toplumun algılamalarıyla destek bulduğu kadar alt tabakaları oluşturan göçmenlerin de kabulü, kendilerini ve yerli toplumu tanımlama şekilleriyle Bourdieu’nun (2015) “sembolik şiddet” olarak isimlendirdiği bir tahakküm biçimini ortaya çıkarmaktadır.

Yeni toplumsal yapı içinde oluşan tahakkümcül ilişkinin dezavantajlı tarafından çabucak kurtulmak için göçmenlerin önünde çok sayıda geçerli seçenek olduğundan bahsetmek epeyce zordur. Misal olarak, onların ulus devletler içinde bütünleşmiş bir toplum biçiminde yaşamak için yerli topluma benzeme çabaları çoğu kez yerli toplumun ötekileştirmesiyle karşılık bulurken, bir yandan da bu grupların sürdürdükleri kültürel alışkanlıklarını törpüleyerek entegrasyonlarını sağlanmaları beklenmektedir. Wallerstein’in (1993: 255-256) ulus devletin şizofrenik bir tutumu olarak ifade ettiği bu çelişki birlikte yaşamın karşısındaki temel sorunların başında gelmektedir. Ayrıca ilave etmek gerekir ki, her ne kadar Wallerstein burada ulus devletin muhatap olduğu uluslararası göç üzerinden açıklama getirirse de yerinden edilme sonucu iç göçle mecbur bırakılan kimselerin durumunun da pek fazla farklılık arz ettiği söylenemez.

## **2. HARKİV / UKRAYNA ALAN ARAŞTIRMASI**

Toplumlar üzerinde gerçekleşen yoğun baskıların ve sistematik şiddet hareketlerinin süreklilik arz etmesi durumunun toplumsal gruplarda çoğu kez yer değiştirme eylemlerini zaruri hale getirdiği misallerle sabittir. Yerlerinden edilmiş bu grupların göçlerinin hem kendileri açısından, hem de yerli toplum açısından yeni sosyal problemlerin ortaya çıkmasına sebep olması günümüz için bir vaka, gelecek içinse yüzleşilmesi kuvvetle muhtemel çok daha şiddetli bir gerçekliktir. Bu araştırma da temel olarak; savaş ve terör sebebiyle ülke içinde yerinden edilmeye gerçekleşen göçün, göç alan bölgelerdeki yerli toplumlar üzerindeki etkilerini yerli toplum algılamaları üzerinden konu edinmektedir.

Araştırmada ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilerin göçü için incelenen toplumsal grup, Ukrayna'nın doğusunda Rusya yanlısı ayrılıkçılarla Ukrayna devletinin çatışması sonucu doğan şiddet hareketlerinden kaçan Ukraynalıların ve Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı neticesi Kırım'dan çıkıp Harkiv'e yerleşen bölge halkının göçüne maruz kalan Harkivli yerli toplum olarak belirlenmiştir. Ukrayna'da bir buçuk milyondan fazla insan sistematik şiddet hareketleri sebebiyle yerlerinden olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü'nün Ukrayna Sosyal Politikalar Bakanlığı'na dayandırarak sunduğu rapora göre bu insanların Harkiv Bölgesinde kayıtlı olarak yaşayanlarının sayısı 122.932'dir (UNCHR: 2018). Ancak sahadaki gözlemler sonucu edinilen bilgilere göre çoğu ÜİYEK kayıt işlemlerini ya yaptıramamış, ya da düşük miktardaki yardımlar sebebiyle prosedürlerle uğraşmak istememiştir. Görüşülen gayri resmi yardım kuruluşlarının yetkilileri bu konuda kesin bir sayı vermenin mümkün olmadığını belirtirken emin oldukları hususun Harkiv'deki ÜİYEK sayısının kayıtlı olanların çok üstünde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Birçok insana göre bu sayı 300.000 ila 500.000 arasında değişmektedir. Bahsedilen göçmenlerin bazıları kendilerine yeni birer hayat kurabilirken, bir kısmı akrabalarının yanında, bir kısmı ise ülkenin çeşitli bölgelerinde oluşturulmuş göçmen kamplarında hayatlarını sürdürmektedirler. Harkiv, göçmenlerin sıklıkla yöneldikleri büyük bir şehir oluşuyla ve Ukrayna'daki göçmenlerin önemli bir bölümünü barındırıyor olmasıyla oldukça faydalı veriler sunma kapasitesindeki bir bölge kimliğiyle öne çıkmaktadır.

### **2.1. Yöntem**

İncelenen bir örnek olayın benzeşen alanlarda cereyan etmesi durumunda daha önce üretilmiş olan bilginin araştırmacıların anlama çabalarına ciddi şekilde yardımcı olması mümkündür (Berg & Lune, 2015: 371-372). Bu düşünceden hareketle araştırmamızda "sistematik şiddet sebebiyle göç" konusu için Ukraynalı göçmenlerin yaşadıkları göç hadisesi örnek olay olarak ele alınmıştır. Elbette ki bu araştırma sayesinde, sistematik şiddet sebebiyle iç göçe maruz kalan bütün topluluklar ve göç alan toplumlar adına, yaşanan bütün sosyal olayları sebep sonuç ilişkisi bağlamında açıklayarak bütüncül bir genelleştirme yapmak söz konusu olmamıştır. Ancak araştırma sonuçları doğrultusunda yerinden edilen ve göç alan benzer durumdaki

grupların sorunları, ilişkileri, zihniyetleri, tutumları, tavır ve davranışları hakkında fikir yürütmenin önünün açılması beklenmektedir.

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kapsamında tasarlanmıştır. Nitel saha çalışmaları için oldukça uygun olduğu düşünülen, bilginin anlaşılma sürecinde zihinlerde geçirdiği süreci esas alan “fenomenoloji”, araştırmanın desenini belirleyen temel yaklaşımdır. Araştırma sürecinde “katılımlı ve katılımsız gözlem”, “doğrudan ve dolaylı gözlem” ve “derinlemesine mülakat” teknikleri kullanılmıştır.

Savaş ve terör sebebiyle yerinden edilmiş kişilerin iç göçüne maruz kalan Harkiv halkı araştırmanın evrenini teşkil etmektedir. Görüşmeler için, Harkiv’de en az 3 yıldır yaşayan, “ülke içinde yerinde edilmiş kişi” (ÜİYEK) kapsamında olmayan, yaşları 18 ile 75 aralığında değişen 17’si erkek, 28’i kadın olmak üzere 45 kişilik örneklem grubu oluşturulmuştur. Görüşmeciler ilk olarak, faydalı bilginin alınabileceği düşünülen birkaç kişi olarak belirlendikten sonra kartopu örneklem yöntemiyle diğer görüşmecilere de ulaşılmıştır. Alanda görüşmeler yapılırken yarı yapılandırılmış görüşme formlarından faydalanılmıştır. Görüşme formlarındaki sorulara katılımcılardan alınan cevaplar ve mülakat esnasında bu sorular etrafında gelişecek konuşmalar katılımcının iznine bağlı olarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ya da görüşme esnasında notlar alınmıştır. Araştırmanın görüşme kısmında elde edilen veriler, ortaya çıkan genel eğilimler doğrultusunda kodlandıktan sonra her bir eğilim üzerine yorumlamalar yapılmıştır. Görüşmelerin analizi ve gözlemlerden edinilen verilerin birleştirilmesi neticesinde araştırma bulguları elde edilmiştir.

## **2.2. Harkiv Şehri ve Katılımcılar Hakkında Demografik Bilgiler**

Otuz sekiz tane yükseköğretim kurumunun bulunduğu, 1.4 milyonu aşkın nüfusuyla Ukrayna’nın en büyük ikinci şehri olan Harkiv 300.000 civarında üniversite öğrencisini bünyesinde barındırmaktadır. Bu öğrencilerin bir kısmı diplomalarını aldıktan sonra şehirden ayrılrsa da üniversite okumak için şehre gelip yerleşenlerin sayısı da az değildir. Genel olarak yaşlanma / eksi büyüme eğiliminde olan Ukrayna nüfus yapısı Harkiv için de geçerli olsa da şehrin jeopolitik ve ekonomik yapısı sebebiyle bu durum trajik seviyelere ulaşmamıştır. Ukrayna’nın diğer birçok şehrine oranla iş hayatının daha aktif olduğu Harkiv ekonominin oldukça zayıf olduğu Ukrayna’da işgücü istihdamı için de bölgede nispi bir çekim merkezi sayılabilecek yapıdadır. Bütün bu sebepler şehrin ülke geneline oranla daha dinamik bir nüfus yapısına sahip olmasına zemin teşkil etmektedir. Şehrin hem bu özelliği, hem de hayatlarına şekil vermek zorunda oldukları bir dönemde göç hadisesinden diğer yaş gruplarına oranla daha fazla etkilenmiş olmalarının kuvvetle muhtemel olması, 18-34 yaş grubundakileri genel popülasyon içinde öne çıkarmaktadır. Kaldı ki yakın tarihte tecrübe edilmiş olan 2014 ihtilalinde yine bu yaş grubunun öne çıktığı bilinen bir vakıadır. Öte yandan sahada yapılan gözlemlerden anlaşıldığı kadarıyla Sovyetler Birliği tecrübesini yaşamış gruptaki kimseler sosyal ve siyasi olaylar karşısında genç nesil kadar aktif tavır



takınmamaktadırlar. Bu yüzden ki görüşme yapılırken katılımcı seçiminde 18-34 yaş aralığındaki kişilere ağırlık verilmiştir. Katılımcıların yaş dağılımını gösteren tablo aşağıda sunulmuştur.

**Tablo 1.** Katılımcıların yaşa göre dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
18-25	18	40,0
26-34	13	28,9
35-45	6	13,3
46-59	5	11,1
60-75	3	6,7
Total	45	100,0

### 2.3. ÜİYEK'lerin Harkiv'e Göçüyle İlgili Görüşler

Ukrayna'da Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplarla yürütülen savaş ve anti terör operasyonları ile Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi sonucu oluşan durum sebebiyle Harkiv şehrine yapılan göçle ilgili olarak katılımcıların yaklaşımları öğrenilmek istenmiştir. Ancak bunu yaparken herhangi bir devlet veya bölge ismi verilmeden, "Ukrayna'da mevcut olan durum yüzünden şehrinize yönelik olarak başlayan göç hakkında neler düşünüyorsunuz? Göçe yaklaşımınız nedir?" şeklinde sorular sorulmuştur. Bu şekilde kapalı ve genel sorular sorulmasındaki amaç katılımcıların ülkenin içinde bulunduğu durumdan ve yaşanan göçten ne anladıkları, onların bu durumu nasıl ve hangi pencereden değerlendirdikleri bilgisini elde etmektir.

Katılımcıların hemen hemen tamamının zihninde "ülke içinde Harkiv'e göç" meselesinin Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplarla Ukrayna devletinin anti terör operasyonları çerçevesinde karşılaşmalarından meydana gelen şiddet hareketleri sebebiyle Luhansk ve Donetsk oblastlarını içeren Donbass bölgesinden şehre gelip yerleşen kişiler ile karşılık bulduğu görülmüştür. Kırım Özerk Cumhuriyeti'nin Rusya tarafından ilhak edilmesi sürecinden buradan ülke içine ve nihayetinde Harkiv'e gelip yerleşen Ukrayna vatandaşlarının konu edilmediği göze çarpmaktadır.

Yerinden edilme suretiyle Harkiv'e gelip yerleşen Ukraynalıların yarattığı göç dalgası ile ilgili olarak katılımcıların değerlendirmelerine başvurulduğunda genel itibarıyla durumu anlayışla karşılayan, normal bir sosyal hareket kapsamında kabul eden çizgide oldukları görülmüştür. Bu bağlamda katılımcılardan 40 tanesi bu göç

bakış açısını olumlu ifadelerle değerlendirirken, 3 tanesi çekimser kalmış, 2 tanesi de olumsuz görüş bildirmiştir

Görüşmelerin henüz başlangıç kısmında sorulan sorularla irdelendiğinden dolaydır ki, katılımcıların bu kısımda verdiği cevapların meseleyi siyah ve beyaz ayrımı gibi net bir ayrımla değerlendirmek durumunda kalmaları yahut böyle hissetmeleri sebebiyle, yaşanan göç ile ilgili genel bakış açılarının oldukça sığ şekilde sunulduğu düşünülmektedir. Ek olarak milli ve insani değerlerle çelişir duruma düşme ihtimalinin yarattığı hassasiyetin katılımcılar tarafından verilen cevaplarda gerçek olandan ziyade doğru görüneni söyleme eğilimini doğurmuş olması ise ihtimallerden biridir. Öte yandan bir tercih yapma gerekliliği hisseden insanlar için bütün sorunlara rağmen, şehirlerinin maruz kaldığı göç hareketlerini sahip olunan değerler sebebiyle konforu ve şahsi çıkarları ikinci plana atarak hoşgörüle karşılamaları da gayet tabiidir. Bu durum ancak görüşmelerde devam eden sorulara verilen cevaplarla bir bütün olarak değerlendirildiğinde manâ ifade etmiştir. Zira burada gözlem ve derinlemesine görüşmeler yoluyla Harkiv halkının ÜİYEK'lerin göçü karşısındaki eğilimlerinin nicel tespiti yapılmaya çalışılmamış, insanların sahip oldukları düşüncelerin gerisindeki anlam ve zihniyet araştırılmıştır.

#### 2.4. ÜİYEK Algılamaları

Katılımcılara “Sizce hangi tanımlama şehrinizdeki ÜİYEK’leri tasvir ediyor? Yabancı, misafir, sorun, yakın, kardeş veya sizin gibiler. Neden?” temel sorusu ve buna bağlı sorular yöneltilerek bu insanları birincil olarak nasıl sınıflandırıldıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. 45 Katılımcının 19’u bu soruya onları “misafir” olarak gördüğü cevabını vermiştir. 15 Katılımcı ÜİYEK’leri kendisinden farklı görmediğini ya da kardeşi olarak gördüğü ifade ederken, 6 katılımcı onları sorun kapsamında, 2 katılımcı kesin bir dille yabancı olarak değerlendirmiştir. 3 Katılımcı bu konuda bir tanımlama yapmakta çekimser kalmıştır.

15 Katılımcı bu soruya “kendimle aynı” ve “kardeş” cevabını vermiş olsa da görüşmelere bütünlük içinde bakıldığında ortaya çıkan bakış açısının bu ifadeleri tam olarak karşılamadığı düşünülmektedir. Zira katılımcılardan göçmenlerle Harkivlileri kendilerine yakın görme konusunda mukayese etmeleri istendiğinde bu kez 45 katılımcının 24’ü “yerliler” cevabını vermiştir. Sadece 15 katılımcı yerliler ile göçmenleri aynı yakınlıkta gördüğünü ifade etmiştir.

Sadece bu soruya verilen cevaptan yola çıkarak katılımcıların göçmenleri ne sıfatla değerlendirdikleri hakkında sonuç çıkarılamaz. Ancak görüşmeler içinde geçen ifadelere bakılırsa göçmenler hakkında “kendimle aynı” ya da “kardeşim” olarak görüyorum şeklinde değerlendirme yapanların bile 6’sının bu ifadeyle çelişen vurgular yaptıkları görülmektedir. Bu konuya misal teşkil etmesi bakımından katılımcılardan 40 yaşındaki eğitimci ve sosyal hizmetler gönüllüsü Ekaterina’nın verdiği cevaplar diğer birçok katılımcının gizli kapaklı ifadelerinden farklılaşması bakımından dikkat çekicidir. Katılımcıya ÜİYEK’ler için hangi tanımlamayı uygun gördüğü sorulduğunda, “Tıpkı bizim gibi”, cevabını vermiştir. Göçmenleri mi yoksa

Harkivlileri mi daha yakın görmektesin sorusuna ise “Tabi ki Harkivlileri...”, şeklinde cevap verdiğinde nedeni sorulmuş ve şu cevap alınmıştır:

- Yani Harkivliler daha yakınlar tabi ki. İlk olarak kendim Harkiv’de yaşıyorum ve Harkiv’de yaşayan diğer insanları çok iyi anlayabiliyorum. Ve Harkiv Donetsk’ten, Luhansk’tan ve özellikle Donetsk ve Luhansk bölgelerinden farklı. Ve bunun dışında da Harkiv büyük bir megakent, ve buraya gelen insanlar genellikle megakentlerden değil, ilçelerden gelmiş insanlar.

Görüşmeler esnasında bu katılımcı ve diğer katılımcıların çoğunun bir takım olumsuz cümleler kullandıktan sonra durumu toparlamaya çalışıp daha hoşgörülü yaklaşımlar sergilemeye çabaladıklarına şahit olunmuştur. Ancak devam eden ve mahiyet itibariyle benzer olan ve farklı zamanlarda yinelenen sorularda katılımcılar çoğu kez zihinlerindeki sözlerle dökmüş görünmektedirler. Ekterina’nın devam eden görüşmesinin bir kısmı şu şekildedir:

- **Şehirlerini savaş, terör ve ilhak yüzünden terkeden göçmenlerin şehrinizdeki sayısını biliyor musunuz? Bu sayı gerekene göre sizce nasıl?**

- Hayır, bu sayı şehrimiz için kesinlikle çok büyük. Resmi istatistiklerin zirvesinde, rakamı tam hatırlamıyorum ama sokaktan geçen her on kişiden birinin mülteci olduğunu saymıştık, bunlar çok yüksek sayılar. Ve tabi ki de her şehir için bu kadar çok insanı kabul etmek ağır gelir.

- **Peki, göçmenler hakkındaki sizin ve çevrenizdeki insanların düşünceleri değişti mi?**

- Mmmm.. Yani, çok kez değişti ve değişmeye devam ediyor. Yani, evet, değişti.

- **İyiye mi, kötüye mi?**

- İyi yöne de değil, kötü yöne de değil. Komşu bölgelerde yaşayan insanları hiç düşünmezdim, onların sorunları ve ilgi alanları beni hiçbir zaman ilgilendirmemişti. Onlarla karşılaşmaya başladığım zaman, özellikle illerden değil ilçelerden gelen insanlarla, onların zihniyetinin yirmi yıl önceki Harkiv’in zihniyetine benzediğini görmek beni şaşırttı.

ÜİYEK’leri tamamıyla kendisi gibi gören ve yerli toplumdan ayırmayan katılımcılara da rastlanmış olmasına rağmen bu insanları kendisi gibi yahut kardeş olarak tanımlayan katılımcıların önemli bir bölümünün farklılıklar ve şüpheler üzerinde durduğunu belirtmek gerekir. Bu katılımcıların öne çıkan ifadeleri göçmenlerin mentalitelerinin farklı olduğu, düşünce yapılarının nasıl olduğunun bilinmediği, şehir kültürüne uzak oldukları, kendilerini özel gördükleri, yerli insanlar onlara yardım borçluymuş gibi tavır takındıkları şeklindedir.

Bütün bunların yanında görüşmelerde dikkat çeken bir husus ise katılımcıların 24 tanesinin, yani yarıdan çoğunun göçmenlerle hiç ilişkisinin olmadığını belirtmesidir. Ortaya çıkan bu durumun “Göçmenlerin davranışları hakkında düşünceleriniz nelerdir?” ve “Göçmenlerle hiç sorun yaşadınız mı yahut bir sorun yaşayan kişiler hakkında bilginiz var mı?”, mahiyetindeki sorulara verilen cevaplarla uyum arz ettiği görülmüştür. Bu bağlamda katılımcılardan 29’u göçmenlerin

davranışlarından şikâyetinin olmadığını belirtirken, 14 katılımcı olumsuz yönde görüş bildirmiştir. 2 Katılımcı ise bu konuda kararsız kaldığını anlatan ifadelerde bulunmuştur. Bu duruma hemen hemen doğru orantılı olarak aynı katılımcıların 12'si göçmenlerle sorun yaşadığını yahut sorun yaşayan kişiler hakkında bilgisi olduğunu ifade ederken, 33'ü bunun aksi yönde bilgi vermiştir. Bu sorulara verilen cevaplar ilk etapta, ÜİYEK'lerin davranışından duyulan rahatsızlık ile yaşam tecrübeleri ve duyular arasında büyük oranda uyum söz konusu olabileceğini düşündürmektedir. Ancak görüşmelerin ilerleyen bölümlerinde sahadaki gözlemlerle paralel olarak durumun farklılaştığı görülmüştür.

Gerek mülakat yapılan katılımcılarla gerekse Harkiv'de tanışılan insanlarla sohbetler esnasında görülen en temel unsurlardan bir tanesi yerli halkın ÜİYEK'ler ile ya hiç ilişkisinin bulunmaması ya da oldukça sınırlı ilişkilere sahip olmalarıdır. Sorulara cevap veren kişiler çoğu durumda "geçici olarak yerlerinden edilmiş kişiler" terimiyle kriz durumunda olan bir grup insanı, dolayısıyla "kayıp", "kafası karışmış", "mutsuz", "yoksul" gibi tipleri hayal ettiklerini ifade etmişlerdir. Gerek gözlemlerden, gerekse mülakatlardan anlaşıldığı kadarıyla Harkiv'deki ÜİYEK'ler, hakkında az veya çok bilgi sahibi olunan, hatta kendileriyle ilgili sınıflandırma yapılabilecek seviyede fikir vermiş kimseler olarak görünmektedirler. Öte yandan bu kimseler Harkivliler ile aynı milletten, aynı dili konuşan, aynı tarihe sahip, kültürel olarak makro planda benzeşen, Ukrayna toplumunun önemli bir parçası olmaları hasebiyle de şehre ülke dışından göç eden başkaları ile kıyaslanamayacak kadar yakınlığa sahiptirler. Bu durum ÜİYEK'leri "öteki" olmaktan ziyade çoğu zaman Bauman'ın (2017: 66) "yabancı"sına daha çok benzettir. O yabancılar ki yerli toplum için tanıdık bilindik kimselerdir. Öte yandan, bilindik oluşları yerli halka ÜİYEK'lerin "biz" olmadıklarını da hatırlatır. Ancak meseleyi çetrefilli kılan husus "biz" olmayan bu kimselere "onlar" demenin de tam anlamıyla mümkün olmayışında saklıdır. Bir başka ifadeyle ÜİYEK'ler; şehrin yerli halkı zaviyesinden ne iç ne de dış grup üyesi, ne "biz" ne de "onlar" olan araftaki bir grup veya şimdilik gri alanlarda gezinen, kaderi zaman içinde belli olacak olan az çok bilinen silüetlerdir.

ÜİYEK'leri gri alanlara hapseden husus şüphesiz ki yerli halk ile temasın seyrekliğidir. Katılımcılara ÜİYEK'lerle ilişkilerin durumu ve onlara yardım edip etmedikleri sorulduğunda 45 katılımcının 24'ü ÜİYEK'lerle hiçbir ilişkisinin olmadığını belirtirken, ilişkisi olduğunu belirten 21 katılımcının çok azının sıkı bağlar kurduğu anlaşılmıştır. Ayrıca 45 katılımcının 30'u da bu insanlara hiçbir yardımda bulunmadığını ifade etmiştir.

Görüşmelerden elde edilen bu verilerin anlattıkları sahadaki gözlemlerle de örtüşmektedir. Düşünülmemektedir ki yerli halkın ÜİYEK'lerle ilgili düşüncelerinin önemli bir bölümü bu insanlarla ilgili olarak medyaya yansıyan haberler, geldikleri bölge ile ilgili ön yargılar ve bu kimseler içinde öne çıkan bazı stereotiplerin eylemleriyle inşa edilmiştir. Hal böyle olunca da ortaya merhamet, hoşgörü ve temkin üçgeninde sembolik bir alan çıkıvermiştir. Misal olarak katılımcılardan 21

yaşındaki Olya ile yapılan görüşmenin aşağıdaki kısmı olumsuz yönde tavır koyan birçok kişinin görüşleriyle benzerlikler sunması açısından önemlidir.

- **Şehrinize savaş, terör ve ilhak sebebiyle yönelen göç akımları hakkında ne düşünüyorsunuz?**
- Bu pek hoşuma gitmiyor, çünkü... Yani, savaş... İnsanlar bir yerlere gitmeliler... İşte, herkes evinde güzel hisseder, başka bir yerlerde değil.
- **Peki, “ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler” terimini duyduğunuzda ilk aklınıza gelen şey nedir?**
- Bundan rahatsızım (gülüyor).
- **Peki, bu insan grubu için hangi tanımlamaları bulabilirsiniz?**
- Hmm... Değişik, garip, hoş olmayan...
- **Sizce tanımlamalardan hangisi şehrinizdeki ÜİYEK’leri tasvir ediyor: Yabancı, misafir, sorun, yakın / kardeş veya sizin gibiler? Neden?**
- Mmm... misafirler.
- **Niye böyle düşünüyorsunuz?**
- Yani, onlar buraya bir yerden geldiler... Misafirlige... Onları pek çağırmadık (gülüyor), ama öyle oldu.
- **Memleketlerini savaş, terör ve ilhak yüzünden bırakan göçmenlerin şehrinizdeki sayısını biliyor musunuz? Bu sayı gerekene göre nasıl?**
- Hayır, böyle bir bilgim yok, ancak ben çok olduğunu düşünüyorum ve bence bu normal değil.
- **Peki, size göçmenler hakkındaki düşüncelerinizin onların ilk gelişlerinden bu ana kadar değiştiğini düşünüyor musunuz? Cevabınız “evet” ise nasıl olduğunu açıklar mısınız?**
- Evet, daha kötü oldu.
- **Yani ilk başta bakışınız daha iyi miydi?**
- Evet.
- **Niye kötüleşti?**
- Bazı göçmenlerin davranışı yüzünden!
- **Peki, kendi veya çevrenizin tecrübelerinden bazı örnekler gösterebilir misiniz?**
- Yani, bu bazı genel şeyler... İyi davranan birileri var, kötü davrananlar da. Tabii ki burada da kötü insanlar yeterince var, Ancak... (gülüyor).
- **Genel olarak onlara bakışınız olumsuz yönde mi değişti?**
- Evet.
- **Sizce Ukrayna’daki ÜİYEK’ler bir sorun teşkil ediyorlar mı?**
- İki yönlü bir soru... Evet de, hayır da. Yine de iyi ve kötü insanlar var.
- **Hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?**
- Mesela bazıları iş yerlerinin yetersizliği konusunda sorun yaratabilirler. Veya bazı insanların kalacak yerleri yok, bunun için bazı sorunlar ve anlaşmazlıklar ortaya çıkabilir.
- **Şehrinizdeki ÜİYEK’lerin davranışları ve size olan bakış açısı sizce nasıl?**
- Genelleme yapmak mümkün değil, bazıları iyi, bazıları kötü davranıyor.
- **Ama çoğu zaman ne ile karşılaştınız?**
- Daha çok olumsuz şeylerle...
- **Peki, bu nasıl ortaya çıkıyordu? Sizin beğenmediğiniz hangi davranışları vardı?**
- Çoğu zaman o, kolay parayı arayan bazı erkekler... Kimi zaman bunu yasadışı bir şekilde yapmaya çalışıyorlar... Bazı hırsızlıklar ve buna benzer şeyler... Bu insanlara ilişkin böyle düşüncelerim var.

- **Göçmenler ile çevrenizdeki insanlar arasındaki sorunlara şahit oldunuz mu? Kendiniz bu tür sorunla karşılaştınız mı?**
- Büyük ihtimalle hayır (gülüyor). Emin olamam, çünkü insanın alnında “ben oralardan geldim” diye yazılmıyor ki.
- **Ama sorun çıktığında gelmiş diye bir imaj mı oluşturuluyor?**
- Bence evet... Bu tür durumlarda insanın yerli değil, göçmen olduğuna inanmak isteniyor.
- **Peki, onlara yardım ettiğiniz oldu mu?**
- Hayır.
- **ÜİYEK’ler ile herhangi bir ilişkiniz var mı? Aralarında samimi olduğunuz birileri var mı? Onlara mesafeli veya önyargılı olduğunuzu düşünüyor musunuz?**
- Yakın insanlar yok, sadece tanıdıklar. Onlarla iyi ilişkilerim var. Belki önyargılı davranabilirim, çünkü bazı insanlara bilmeyerek görünüşüne göre davranabilirim. Olabilir.
- **Yani, göçmen kimliği sizin için büyük önem taşıyor.**
- Yani, öyle. (gülüyor).

Olumsuz görüş bildirenlerden mülakatlarından anlaşıldığına göre rahatsız oldukları önemli bir hususun çalışmadan, gayret sarf etmeden yardım bekleyen yahut kendince bu şekilde değerlendirdiği göçmenlerin varlığı olduğu anlaşılmıştır. Yani mesele göçten ziyade bazı göçmenlerin sergiledikleri tavır ve tutumların insanların zihninde edindiği yerle ilgili görünmektedir. Tabi bunun yanında Donbasslı göçmenlerin görünüşleri ve tavırlarının farklılığı ile ilgili vurgulara da sık sık rastlanmıştır.

Olumsuz görüş bildiren diğer katılımcı ise 60 yaşındaki Tatyana’dır. Şehrin göç konusunda eskiden bu yana tecrübelerine sahip olduğunu belirten katılımcının sözleri şu şekildedir:

- Şehrimiz daima güneyden göç alırdı. Mesela Karabağ’dan iç savaş sürecinde çok göçmen geldi. Ancak Harkivlilerin onlara yaklaşımı Donbasslılara olanından daha yumuşaktı. Özellikle Donetsklileri sevmezler. Bence bize benzemiyorlar. Mentalite olarak da, fiziki olarak da... Bizden kendilerini daha önemli ve yüksek sayıyorlar. Bu şaşırtıcı bir durum. Benim herkese yaklaşımım daima aynıydı ama Donetsklilerden hoşlanmadığımı farkettim. Onlardan korkuyorum bile. Onları farkedebiliyorum. Ama milliyetçi de değilim.

Katılımcının sözleri görüşmelerin birçoğunda satır aralarında geçen serzenişlerle paralellik arz etmektedir. Göç konusunda olumlu görüş bildiren birçok katılımcı da benzer sözlerle Donbass bölgesinin insanlarıyla Harkiv bölgesinin insanları arasında belirgin farklılığa dikkat çekmiş, onları kendilerinden gördüklerini ifade etse bile sözlerinin arasında her zaman temkinli bir duruşu muhafaza etmişlerdir. Ayrıca burada üzerinde durulması lazım gelen başka bir husus ise göçe kaynaklık eden bölgenin entegrasyon veya bütünleşme sürecindeki etkisidir. Bu bağlamda, göçmenler ve yerli toplum arasındaki karşılıklı kimlik algılamalarının kimi zaman uluslararası göç sonucu eklemleme sürecini ülke içindeki göçle olana kıyasla daha mümkün ya da kolay kılabilirdiği düşünülebilir.

Bir başka katılımcı, 23 yaşındaki Artem'in ÜİYEK'ler için yaklaşımının da diğer birçok katılımcıda olduğu gibi açıkça farklılık vurgusu ve açıkça dillendirilmeyen bazı yargılarla dolu olduğu görülmüştür. Artem ile yapılan görüşmenin ilgili kısmı şu şekildedir:

- **Şehrinize savaş, terör ve ilhak sebebiyle gelen göç akımları hakkında ne düşünüyorsunuz?**
- Bu normal, hiçbir şekilde karşı değilim.
- **Peki, “ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler” terimini duyduğunuzda ilk aklınıza gelen şey nedir?**
- Hmm... Kafkasyalı görünümüne sahip insanlar bence, bendeki çağırışım bu.
- **Sizce tanımlamalardan hangisi şehrinizdeki ÜİYEK'leri tasvir ediyor: Yabancı, misafir, sorun, yakın/kardeş, veya sizin gibiler? Neden?**
- Yabancılar.
- **Peki, ÜİYEK'leri Harkivlilerle kıyaslırsak, hangileri size daha yakın ve neden?**
- Hiçbir önemi yok.
- **Yani ikisine de aynı şekilde davranıyorsunuz?**
- Evet, evet. Önemli olan iyi bir insan olması.
- **Peki, memleketlerini savaş, terör ve ilhak yüzünden bırakan göçmenlerin şehrinizdeki sayısını biliyor musunuz? Bu sayı gerekene göre nasıl?**
- Hayır, bu bilgiye sahip değilim, ama sanırım yeterli.
- **Peki, göçmenler hakkındaki sizin ve çevrenizdeki insanların düşünceleri değişti mi?**
- Öyle olaylar olmuştu... Kendim görmedim ama haberlerde gelen insanların bazılarının uygunsuz davranışlarda bulduklarını göstermişlerdi. Başkalarının onlara yardım etmek vesaire zorunda olduklarını düşünüyorlar. Ama ben şahsi olarak bununla karşılaşmadım.
- **Değişmedi mi?**
- Hayır.
- **Peki, sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorun teşkil ediyorlar mı? Cevabınız “evet” ise, hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?**
- Sanırım tek sorun gayri resmi iş yapmaları.
- **Onların iş yerleri mi?**
- Evet, gayri resmi iş, vergi kaçırma, kanun dışı oluşumlar... Kanun dışı işletmeler vs.
- **Bu durum göçle ilgili mi?**
- Evet. Herkes bunları yapıyor, yani benim bildiğim kadarıyla.
- **Yani iş bulmakta sorunları mı var?**
- Evet. Ülkemizde çok fazla kurum, firma falan var. İşte onlar kişinin Donbass ya da Luhansk bölgesine kayıtlı olduğunu gördüklerinde işe almıyorlar. Tanıdıklarımın biliyorum.
- **Şehrinizdeki ÜİYEK'lerin davranışları ve size yaklaşımı nasıl geliyor? Göçmenler ile çevrenizdeki insanlar arasındaki sorunlara şahit oldunuz mu? Veya duydunuz mu bunları?**
- Benim olmadı.
- **Tanıdıklarınızı?**
- Öyle olaylar olmuştu, anlaşmazlıkların çatışmaların çıktığını duymuştum. Bende olmadı ama.

İsmi söylemek istemeyen 21 yaşındaki bir erkek katılımcı ise görüşmenin bir bölümünde meselenin daha farklı boyutlarına değinmiştir.

- **Sizce tanımlamalardan hangisi şehrinizdeki ÜİYEK'leri tasvir ediyor: Yabancı, misafir, sorun, yakın / kardeş, veya sizin gibiler? Neden?**
- Kendi düşüncelerim var. İnsanları bu kadar basitçe ayırmak imkânsız. Bazı insanlar gerçekten iyiler, bazıları misafir gibi, bazıları ise sorun...
- **Yani sizin için göçmenler Harkivliler kadar yakın değiller mi?**
- Evet.
- **Yani onlara mesafeli mi davranıyorsunuz?**
- Evet
- **Neden?**
- Çünkü iyi hissetmediği, geçici olarak işgal edilmiş Donetsk'ten konforlu Harkiv'e gelip "Harkiv çok kötü, nasıl burada yaşıyorsunuz" demeye başlayabilirler.
- **Peki, memleketlerini savaş, terör ve ilhak yüzünden bırakan göçmenlerin şehrinizdeki sayısını biliyor musunuz?**
- Bilmiyorum.
- **İnternette 200 bin kişi olduğu yönünde bilgiler var... Bu sayı gerekene göre nasıl?**
- Bence çok iyi değil, çünkü bu, Harkiv nüfusunun 1/5dir.
- **Peki, göçmenler hakkındaki sizin ve çevrenizdeki insanların düşünceleri değişti mi?**
- Evet.
- **Peki. Sizce göçmenler bir sorun oluşturuyor mu? Evetse onlarla ilgili hangi sorunlar var? Ve bu sorunlar neden ortaya çıkıyor?**
- Mesela üniversiteye başvurularında... Onlara ayrıcalık gösteriyorlar. Ancak diyelim ki biri burada çok uzun zamandır, mesela 5 yıldır yaşıyor, sonra Donbasslı olduğunu belirtiyor ve ona bazı ayrıcalıklar veriliyor. Ancak buradaydı, savaşı görmedi.
- **Yani bütün sorun hileler mi?**
- Evet.
- **Peki. Göçmenlerin davranışları hoşunuza gidiyor mu?**
- Çoğu çok dikkat çekici, sanki herkes onlara borçluymuş gibi davranıyor. O kadar zavallılar diye...
- **Şahsi olarak veya çevrenizdeki insanların onlarla sorunu oldu mu? Belki sokakta...**
- Üniversitede bir kız hocanın acıma hissine dokunup yüksek puan istiyordu: "O kadar kötü hissediyorum, lütfen puan verin..."
- **Belki gerçekten bu durumdaydı.**
- Pek yakın değildim, ancak bu bir sebep değil. Her göçmene sosyal maaş bağlandı. Burssuz da yaşayabilirlerdi.

Bazı katılımcıların görüşmelerdeki sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda dikkat çeken bir başka husus ise ÜİYEK'lerin göç hareketlerinin sağlıklı olmadığına veya sağlıklı yürümediğine dair kanaatlerle ilgilidir. Katılımcıların önemli bir kısmı her şeyden önce gerçekleşen durumu bir problem olarak tanımlamaktadır. Ama çoğu kimse bunu göçmenlerden ziyade bu toplumsal grubu ortaya çıkaran ve devamında göç alan toplum içinde sıkıntılara sebep olan süreçle ilişkilendirmektedir. Elbette bu problemin kökeninde Ukrayna'nın Rusya ve Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplarla yaşadığı, yaşamakta olduğu siyasi sorunlar ve yüzleşmek durumunda kaldığı şiddet hareketleri mevcuttur. Ülke içine zorunlu göçü doğuran bir etken olarak bu vakıanın



devamında başlı başına göçün kendisinin, göç eden ve şehirleri göçe maruz kalan grubun hususiyetlerine dair yeni sorunların ortaya çıkması gayet tabiidir.

Bu sorunlarla ilgili bazı görüşlere yer vermek daha aydınlatıcı olacaktır. Mesleği öğretmenlik olan 27 yaşındaki katılımcı Ludmila meselenin iş gücü istihdamı ilgili bölümüne dikkat çekerek şunları söylemiştir: “Tek sorun işsiz Harkivlilerin başlarına gelebilir. Çünkü göçmenleri daha çok işe alıyorlar.”

23 Yaşındaki İngilizce öğretmeni Mişa ise ilgili sorulara aşağıdaki şekilde cevap vermiştir:

- **Göçmenler hakkındaki sizin ve çevrenizdeki insanların düşünceleri zaman içinde değişti mi?**
- Bence önceden Donbasslılara daha çok önyargılı davranıyorlardı. Şimdi zaman geçince onlara daha iyi davranmaya başladılar, onlar bizim kardeşimizdir. Durum ve siyasi bakışlar önemli değil, Ukraynalıyız ve beraber bu durumun düzelmesine dek çalışmalıyız.
- **Peki, sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorun teşkil ediyorlar mı? Cevabınız “evet” ise hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?**
- Tabii böyle bir durum varken iş bulmakla, konut ile ve gereken ödemeleri yapmakla alakalı sıkıntılar çıkıyor. Ancak bu normal bir şey.

Üniversite 5. Sınıf öğrencisi olan Sergey de göçmenlerin talepkâr ve kavgacı tutumlarından çevrenin rahatsızlığını dile getirdikten sonra meseleyi iş bulma konusundaki sorunlarla ilişkilendirmiştir. Sergey'in görüşmesinden bir kesit şu şekildedir:

- **Göçmenler hakkındaki düşünceleriniz onların ilk gelişlerinden bu ana kadar değişti mi? Cevabınız “evet” ise nasıl olduğunu açıklar mısınız?**
- Bu ana kadar... Dediğim gibi, yanımızda Luhansk göçmenleri var. Biraz yüzüstü davranıyorlar, bazen kavga edip, bazen ne kadar zor yaşadıklarını anlatıyorlar. İnsanlar bunun için rahatsız oluyor. Ben pek karşılaşmadım, kendine dönük bir insanım.
- **Ancak çevrenizdeki bütün insanlar hoşlanmıyorlarmış. Hep öyle miydi yoksa değişti mi?**
- Başlarda insanlar iyi davranıyorlardı. Kötü insanlar ayrı...
- **Peki, sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorun teşkil ediyorlar mı? Cevabınız “evet” ise hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?**
- Sebepler... Tam olarak sıkıntı yok. Yani gerçekten ülke topraklarının sayısı azalmış sayılır, nüfusu ise değişmedi. Ve çalışmak gerek, insanlar ise buraya iş yerlerini kurmak için gelmiyorlar, dolayısıyla da yeni iş yerleri ortaya çıkmıyor. Bu çoğu zaman iş piyasası ile ilgili. Konaklama imkânları ile de... Çünkü o da çok fazla değil. Başka bir şeyle ilgili sorun yok.

İsmi söylemek istemeyen öğrenci olan 20 yaşındaki bir katılımcı ise ÜİYEK'ler ile ilgili olarak genelde olumlu görüşler bildirmiş olsa da aslında onlarla birlikte anılan ve kendi zihninde yer aldığı anlaşılan bazı sorunlardan bahsetmiştir:

- **Sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorun teşkil ediyorlar mı? Cevabınız “evet” ise, hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?**
- Genel sorunlar: işsizlik oranının artışı, gasp olayları mümkün. Ama bu daha çok insanlardan kaynaklanıyor, özellikle mültecilerden değil. Bu kadar.

- **Şehrinizdeki ÜİYEK'lerin davranışları ve size yaklaşımı size nasıl geliyor? Onların yarattığı sorunlara şahit oldunuz mu?**
- Şahsi olarak ben... Hayır. Hiç sorun yaşamadım.

Bir diğer katılımcı, öğretmenlik yapan 58 yaşındaki Vladimir ise ÜİYEK'leri "sorunlu misafirler" olarak tanımlamıştır. Bunlar içinde Donestkli ve Luhanskli bazı kimselerin hırsızlıklarına şahit olduğunu ve başkalarından da duyduğunu ifade etmiştir. Ancak her şeye rağmen bu insanların çaresiz kalıp evlerini ve şehirlerini terk ettiklerini, Harkiv'in onlar için bir konaklama yeri olduğunu, devletin onlara sosyal yardımlar vermesi gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcılardan bir kısmının Harkiv'e yönelik söz konusu göçün ve göçmenlerin hiçbir surette sorun teşkil etmediğini söyleyerek görüşmenin başından sonuna kadar olumlu ifadeler kullandığını belirtmek gerekir. Ancak bunlar kadar olmasa da bu göçün meşruiyetini savunup, göçmenlere sahip çıkarak söz konusu durumu olumlu karşılayan kişiler de mevcuttur. Hatta ifade etmek lazım ki bu tarz kimseler hem katılımcıların ağırlığını oluşturmuş, hem de şehirdeki gözlemlerde bu tarz insanlara daha sık rastlanmıştır. Bu gruptaki katılımcıların ilk sorulara olumlu cevaplarla karşılık verdikten sonra devam eden sohbet esnasında zaman zaman serzenişlerde buldukları, ön yargılarından bahsettikleri, aynı devletin ve milletin bir parçası olmalarına rağmen kimi zaman göçmenleri yabancı olarak (söylemde olmasa da ifadedeki manâda) niteledikleri fark edilmiştir. Nüfus hareketlerinin yarattığı bazı sıkıntıların gündelik hayatı önemli ölçüde etkilediği bu ortamı olumlu ve hoşgörülü ifadelerle karşılayan bu gruptaki görüşmecilerin de sohbetin devamındaki ifadelerinde durumdan rahatsız oldukları veya ÜİYEK'leri bazı olumsuzluklarla birlikte zihinlerine kodladıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sürücü kursunda öğretmenlik yapan 39 yaşındaki Vladimir görüşmenin başında gayet hoşgörülü ve ÜİYEK'leri sahiplenerek ifadeler kullanmış olsa da onların adaptasyon meselesine işaret ettikten sonra işsizliğe sebep olmaları üzerinde durarak bu tarz görüşmelere misal teşkil edebilecek ifadelerde bulunmuştur. Görüşmenin ilgili kısmı şu şekildedir:

- **Sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorunu teşkil ediyorlar mı?**
- Belki belli bir sorunu teşkil edebilirler... Taşındıkları yere adaptasyon olana kadar... Adapte olduklarında artık bizden ayırt edilemeyecekler.
- **Peki, onlarla ilgili hangi sorunlar çıkabilir?**
- İlk başta bunlar arkadaşlarımdan çektikleri sorunlar. Ben rekabet edilemeyecek bir iş yapıyorum, ancak göçmenler gelince herhangi işi herhangi paraya yapmaya başladılar. Bunun için bütün iş hizmetleri çevresi büyük bir zorlukla karşı karşıya kaldı.
- **Teşekkür ederim, peki şehrinizdeki ÜİYEK'lerin davranışları ve size olan yaklaşımlarını size nasıl geliyor?**
- Kendim hissetmedim, bunun için soruya cevap veremiyorum. Onların bana karşı yaklaşımları mı?
- **Evet.**
- Evet. Yok... (Hatırlıyor gibi). Bunu hissedebilmek için herhangi bir deneyimim yok.

- Belki şahsen size karşı değil, çevrenize... Onlar şehirde nasıl davranıyorlar? Sizce iyi mi?

- Çoğu zaman evet, biraz önce de söylediğim gibi iyiler de, kötüler de geldi. İyiler iyi, kötüler kötü kaldı. Bunun için genelleme yapmam.

- Yani göçmenler ile çevrenizdeki insanlar arasındaki sorunlara şahit olmadınız mı?

- Mmm... Hayır, olmadım.

Meseleye olumlu yaklaşıp toplumun bazı kesimlerindeki değişime rağmen kendi görüşünün değişmediğini ifade eden, reklamcılıkla uğraşan 27 yaşındaki Vlada'nın görüşmesinin aşağıda sunulan ilgili kısmı da Vladimir'inkiyle benzer unsurlar barındırmaktadır:

- Göçmenler hakkındaki sizin ve çevrenizdeki insanların düşünceleri değişti mi? 2014 yılından itibaren....

- Görüşüm değişmedi, her şey başladığında insanlar taşınmaya başladı. Şimdi de böyle. Bazıları ise önceden göçmenlere çok acıyıp şimdi "çok fazlalar, dursunlar artık" modundalar.

- Peki sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorun teşkil ediyorlar mı? Cevabınız "evet" ise, hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?

- Tabii. Harkiv nüfusunun yoksulluğunu arttırdılar. Çünkü başka bir yere durumları kötü durumda geldiler. Ama hiç bir şeyleri düzgün gitmiyor. Bazıları düzgün bir iş bulamıyorlar, mevsimlik veya seyrek bir şekilde iş yapıyorlar. İş konusunun çok acil çözülmesi lazım.

- Şehrinizdeki ÜİYEK'lerin davranışları ve size yaklaşımı size nasıl geliyor?

- Çok ayırım gözlemedim... Kötü davranışı gördüğümde insanların nereli olduğunu sormuyorum, anlayamıyorum da.

- Yani, pek dikkat etmediniz, dolayısıyla net olarak söyleyemiyorsunuz. Peki. Göçmenler ile çevrenizdeki insanlar arasındaki sorunlara şahit olduğunuz mu? Böyle bir şey duydunuz mu?

- Harkiv'de problemlerim yok. Bazı başka bölgelerde sorunlar var, mesela Odessa'da yazın onlar sanki herkes onlara borçluymuş gibi davranıyorlardı. Ancak herkes öyle değil.

Ekonomist olarak çalışan 27 yaşındaki Alyona da ilk sorular karşısında göç süreci ve göçmenlerle ilgili gayet olumlu ifadelerde bulunduktan sonra görüşmenin aşağıdaki kısmında bir suçlamada bulunmasa da zihnindeki bir göçmen kodlamasını dile getirmiştir:

- Göçmenler hakkında sizin ve çevrenizdeki insanların düşünceleri değişti mi?

- Hayır. Hala aynı şeyleri hissediyorum. Önceden insanların onlara daire kiraya vermek istemediklerini hatırlıyorum ama o zamanlarda bunu anlayamazdım.

- Niye değişmedi?

- Büyük olaylarda göçmenlerin suçlu olduğunu duymadım, ancak benim kötü tecrübelerim yok.

- Peki, sizce Ukrayna'daki ÜİYEK'ler bir sorun teşkil ediyorlar mı? Cevabınız "evet" ise, hangi sorun olduğunu açıklar mısınız?

- İnsanlar sorun değil, ancak taşınmak zorunda kalmaları bir sıkıntı. Dolayısıyla adapte olmaları sağlamak lazım, ödemeleri yapmak, bir şekilde iş bulmak, çünkü bu insanların hiç kimsesi yok. Onlara yardım edilmeli.

- Şehrinizdeki ÜYEK'lerin davranışları ve size yaklaşımı size nasıl geliyor?

- Şahsen görmedim, ondan bir şey diyemiyorum. Galiba sıkıntı yaratmıyorlar. Bazı hırsızlık olayları vardı, ancak insanlar çaresizler ve bunu sadece göçmenler yapmıyor.

- Göçmenler ile çevrenizdeki insanlar arasındaki sorunlara şahit oldunuz mu?

- Benim sorunlarım yok. Onları pek görmedim.

Alyona'nın ifadelerinde görülene benzer olarak katılımcıların önemli bir bölümünün sözleri zihinlerindeki göçmen stereotipine dair bazı yansımalar içermektedir. Hırsız, muhtaç, düşük ücrete çalışıp ücretleri düşürmeye müsait, kaba, kavgacı, talepkâr, gayrı meşru iş yapan... Bunlar ve bunlar gibi pek çok etiketin belki de farkında olmadan yerli toplumun "göçmen algısı" üzerine iliştiirildiği anlaşılmaktadır.

## 2.5. ÜYEK'lere Sağlanan Desteklerle İlgili Değerlendirmeler

Dünyanın çeşitli bölgelerinde göçmenlere devletler ve sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere çeşitli unsurların örgütlü veya örgütsüz olarak destekler sağladıkları bilinmektedir. Çoğu zaman yetersiz kalan bu desteklerin ihtiyaç sahibi diğer kesimler yahut yardıma esas bütçenin kaynak sağlayıcıları tarafından eleştirildiği de olmuştur. Ukrayna'da da uluslararası kuruluşlar, devlet, sivil toplum örgütleri ve halk tarafından sunulmuş olan destekler aynı şekilde bazı kesimlerin rahatsızlık duymasına yol açmıştır. Ancak buradaki söz konusu durumun destek verilip yardımlar yapılmasından ziyade bunların mahiyeti ve verilış tarzları üzerinden şekillendiği görülmektedir.

İlgili konuda katılımcılara "Göçmenlere ayrıcalık tanındığını düşünüyor musunuz?", sorusu yöneltildiğinde 45 kişiden 38 tanesinin böyle düşünmediğini, 7 tanesinin de bu şekilde değerlendirme yaptığı görülmüştür. Göçmenlere ayrıcalık tanınmadığını düşünenlerin de bir kısmı görüşmeler esnasında devam eden sorularda yahut derinlikli irdelemelerde tanınan bazı ayrıcalıkların varlığından söz ederek, bunlardan rahatsız olmadıklarını bildirmişlerdir. Bu noktada üzerinde durulan husus ise bu ayrıcalıklar ve yardımların katılımcıların zihninde edindiği yerdir. Toplum içindeki birlik ruhunu tehdit eden yahut etme potansiyeline sahip olabilecek temel hususun eşitsizlikler olduğu malumdur. Kimi zaman dezavantajlı gruplar lehine yapılan pozitif ayrımcılıklar dahi bütünleşme konusunda sıkıntılar çıkarabilmektedir. Bu yüzden ki bahsi geçen meselede olumsuzluklarla ilgili eğilimler üzerine odaklanılmıştır.

Konuyla bağlantılı olarak görüşmelerde dile getirilmiş olan temel mesele ise üniversiteye alımlarda ÜYEK'lere öncelik tanınmış olması ve bunun yarattığı rahatsızlık olmuştur. ÜYEK'lerin göçüyle ilgili olarak son derece olumlu görüşler dile getiren bazı katılımcılar bu konudaki pozitif ayrımcılığı kabul etmediklerini

bildirmişlerdir. 43 Yaşındaki Olesya ile yapılan görüşmenin aşağıdaki bölümü bu konuda net bir bakış açısıyla yüzleşmeyi mümkün kılmaktadır.

- ÜYEK'lerin şehrinize hiç gelmemiş olduğunu veya daha azının gelmiş olmasını ister miydiniz?

- Hayır

- Peki devletin ÜYEK'lere daha fazla yardım yaptığını, daha fazla özen ve ayrıcalık gösterdiğini düşünüyor musunuz?

- Bir defa. O zaman üniversitelere ilk önce göçmenleri, sonra Harkivlileri alıyorlardı.

- Bu sizi neden rahatsız ediyordu?

- Çünkü o zamanlarda kızım üniversiteye girdi.

- Yani şahsi sebeplerden dolayı...

- Evet.

Bir kuruluşta satın alma sorumlusu olarak çalışan 42 yaşındaki Ludmila da Olseya gibi aynı sorundan şikâyetçi olmuştur. Görüşmesinin ilgili bölümü şu şekildedir:

- Devletin ÜYEK'lere daha fazla yardım yaptığını, daha fazla özen ve ayrıcalık gösterdiğini düşünüyor musunuz?

- Ayrıcalık var. Üniversiteye girme konusunda bu çok belli. Çalışan, başarılı olabilen çocuklar bir ara istediği üniversiteye giremediler. Çünkü oraya belki okumayacak, konuyla ilgilenmeyecek göçmen çocukları girdi.

- Bu sizi rahatsız ediyor mu?

- Bence her şey adaletli olmalı.

- Yani bunda adaletsizlik mi görüyorsunuz?

- Evet, çünkü kendi çocuğumla bu durumu tecrübe ettim.

20 Yaşındaki üniversite öğrencisi Vadim de görüşme boyunca ÜYEK'ler konusunda hoşgörülü ve yapıcı bir yaklaşım sergilemiş ancak bu konuda aşağıdaki şekilde fikir beyan etmiştir.

- Devletin ÜYEK'lere daha fazla yardım yaptığını, daha fazla özen ve ayrıcalık gösterdiğini düşünüyor musunuz?

- Zor bir soru, çünkü üniversiteye girme ayrıcalıklarına bakarsak Luhansklı ve Donetskli öğrencilerden daha düşük bilgi seviyesi bekleniyordu. Yani bu tür şeyler bir taraftan haklı olabilir ancak bence yapılmaması lazım.

Katılımcıların bir kısmı ise ÜYEK'lere bazı ayrıcalıklar tanındığını düşünmekle birlikte bunları tabii karşılamıştır. Bunlara misal olarak şoförlük mesleğini yapan 32 yaşındaki Viktor ilgili soruya “Galiba bazı yardımlar biraz fazla ancak rahatsız değilim. Sakin bir şehirde yaşıyoruz ve hiç bir şey kaybetmedim.”, ifadesiyle cevap vermiştir.

Harkiv'deki ÜYEK'leri “sorunlu misafirler” olarak tanımlayarak önceki görüşme notlarında anılan 58 yaşındaki katılımcı Vladimir ise “Galiba evet... Onlara daha çok yardım ediliyor, ama rahatsız değilim. Bu insanların durumu daha kötü.”, cevabıyla bu konuda görüş bildirmiştir.

Benzer görüşe sahip olan katılımcılardan 21 yaşındaki Yevgeniy de, “ Rahatsız etmiyor, ancak onlara daha çok özen gösteriliyor ve para veriliyor. Maaş bağlanıyor ve başka benzeri şeyler...”, sözleriyle ayrıcalıkların varlığını kabul edip onaylıyor görünmüştür.

Bütün bu görüşlerin yanında, yardımlar konusunda daha özenli bir ayırım yapılması gerekliliği üzerinde duran katılımcılar da mevcuttur. 21 Yaşındaki katılımcı Yuliya da bu husustaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

- Yani şey başlıyor...“Ben ‘Anti Terör Operasyonları’ (ATO) alanından geldim, bana maaş bağlayın, ayrıcalıkları verin...” Bunu tabii ki anlıyorum, ancak onlar gelen misafirler. Ben de göçmenim mesela. Ne kadar zaman geçti... En azından para verselerdi. Öğrencilere sosyal maaşları bağlanıyordu, bu da iyi. Ancak gerçekten paraya muhtaç olanlara verilsin. Öyle zavallıymış gibi davranan insanlara değil. Yardımdan cidden yararlanan insanlar hakkında çok şey duymuştum. Evet, yardıma muhtaç insanlar var. Ancak şerefsiz bir şekilde yararlananlar da çok...

Aynı katılımcı “Devlet göçmenlere yeterince yardım ediyor mu?, şeklindeki soruya da “Hayır!”, cevabını vermiştir. Yuliya ile beraber 45 Katılımcının 37 tanesi daha bu yönde eğilim göstermiş, ancak 7 katılımcı yardımları yeterli olarak gördüğünü ifade etmiştir. Keza, “Şehrinize göçmenlerin hiç gelmemiş olmasını ister miydiniz?” şeklindeki soruya da 45 katılımcının tamamı olumsuz cevap vermiş, bu insanların içinde buldukları durumdan kaçarak Harkiv’e gelmelerini olması gereken bir durum mahiyetinde karşılamıştır.

## 2.6. Bulgular

Görüşmeler yorumlandığında katılımcıların küçük bir kısmının hiçbir soruna vurgu yapmayıp meseleyi baştan sona olumlu karşıladığı, bir başka küçük kısmının da bu göçü ve göçmenleri tamamıyla bir sorun olarak değerlendirdiği anlaşılmıştır. Katılımcıların geri kalan büyük kısmında ise ÜİYEK algılamalarının olumlu ve hoşgörülü olduğu ancak bununla beraber ciddi sorunların da ortaya çıktığı noktada gerçekçi bir tutum içinde oldukları görülmüştür.

ÜİYEK’lerle ilgili algılamalarda karşılaşılan sorunsal üç temel bölüme ayırmak uygun olacaktır. Bunlardan ilki ÜİYEK’lerin eylem ve tutumları ile ilgili olanlar, ikincisi ÜİYEK’lere devletin desteği ile ilgili olanlar, üçüncüsü ise şehirde ÜİYEK’lerin var oluşuyla ilişkilendirilenler olarak ifade edilebilir.

Kişiler ve gruplar arası etkileşimin sağlıklı şekilde yürümesi için gruplar arası iletişim kanallarının işleyeceği güçlü ve sağlıklı bir alana ihtiyaç duyulur (Habermas: 2003). Araştırılan örnekte ise gruplar arası iletişim konusunda ciddi eksikliklerin olduğu anlaşılmıştır. Sürekli değişmekte olan toplumsal yapıya göçün ve göçmenlerin etkide bulunmamasının mümkün olmayışı dikkate alınır –ne sebeple ve nasıl olursa olsun- gruplar arası iletişim sorunlarının yapısal aksaklıklara zemin hazırlamasının önü açılmış demektir. Bu durumla ilişkili şekilde göçmenlerin tarafı olmak zorunda kaldığı ilişki biçimini belirleyen bir unsur olarak yerli toplumun göçe

kaynaklık eden bölge ile ilgili inançlar dizgesinden de bahsedilebilir. Kimi zaman göçmenlere fayda sağlayan bu değişken çoğu kez toplumsal yapıya eklenme adına güçlü engellere vesile olabilir (Unterreiner ve Weinar, 2017: 13). ÜİYEK algılamalarından yukarıda ifade edilen ilk bölümdekileri yorumlama açısından göçe kaynaklık eden bölge ile ilgili bazı olumsuz değerlendirmelerin etkili olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Sağlıklı bir iletişim ortamının da önünü tıkayan bu algılamalardan öne çıkanlar arasında şehirdeki ÜİYEK'lerin insanlardan kendilerine destek olmalarını, yardım etmelerini kişilerde bir hakmış hissi uyandırarak talep etmeleri ya da kamu hizmetlerinde önceliğe veya ayrıcalığa sahipmiş gibi davranmalarına dair olanlar dikkat çekicidir. Bunun yanında geçimini sağlamak için gayrimeşru alanda faaliyet gösterenlerden, hatta göçmenlerin hırsızlık ve gasp ile anılmasına sebep olan eylemlerden bahsedilmiştir. Ayrıca çok sayıda ÜİYEK'in meşru olan işlerini de gayrı resmi şekilde yaptığına, kavgacı olduklarına ve şehre uyum sağlamada sorunları olduğuna dair ifadeler rastlanmıştır. Her ne kadar bunlar genele yayılmamış olsa da göçmenlerle ilgili olarak göçe kaynaklık bölgeyle de ilişkilendirilen stereotip geliştirmede kullanıldıkları açıktır. Etzioni'ye atıfla önceki satırlarda bahsedilen, göçmenlerin toplumsal yapıya eklenme süreçlerinin bazı değer içselleştirme göstergeleriyle desteklenmesinin gerekliliği, aynı ülkenin vatandaşları için dahi geçerli olduğunu anlatmaktadır. Göçmenlerin yerlilere oranla daha fazla suça bulaştığı yahut gayrı resmi iş yaptığına dair verilere sahip olunmasa da onlarla ilgili algılarda bu tanımlamalara da yer verildiği gözlenmiştir.

İkinci bölümde devletin genel olarak bütün ÜİYEK'lere verdiği düşünülen doğrudan yardımlar, bunlardan öğrenci olanlara verilen burslar ve üniversiteye girişlerde tanınan önceliklerden bahsedilebilir. Bahse konu öncelikle alakalı olarak görüşmelerde benzer ifade tekrarlarına rastlanmış ancak yardımlar konusunda bununla yetinilmeyip sahada daha detaylı bilgi toplamak için de çalışmalar yapılmıştır. Konu üzerinde çalışan bazı Ukraynalı akademisyenlerle ve 2014'te göç ilk patlak verdiği andan itibaren Harkiv tren istasyonunda ÜİYEK'leri karşılayıp onlar için -adı sonraları "Tren İstasyonu" olarak kalacak olan- bir dayanışma hareketi başlatan gönüllüler ile görüşüldüğünde devlet yardımlarının aslında çok cüzi miktarlarda yapıldığı öğrenilmiştir. Hatta bu yardımları almak için çok sayıda evrak hazırlamak gerektiğinden birçok göçmenin bu yola başvurmadığı da anlaşılmıştır. Öyle ki; çatışmaların başlayıp da insanların ellerinde sadece valizleriyle trenler vasıtasıyla Harkiv'e geldiği kış günlerinde dahi devletin, uluslararası kuruluşların ve hatta kilisenin ciddi bir refleksinin söz konusu olmadığı ifade edilmiştir. Yine bunlar içinde –gecikmeli de olsa- bazı uluslararası kuruluşların sınırlı miktarlarda maddi destekte bulunduğu da belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde anılacak olan unsur esasında en ciddi ve yaygın algıyla ilişkilidir. Şehirde çok sayıda göçmenin varoluşuna dair algılamalar başlı başına bir meseledir. Bilhassa ekonomik durumu oldukça zayıf olan Ukrayna halkının, ekonomik olarak kendilerinden çok daha kötü bir halde şehre gelen bu göçmenlerin

varlığı sebebiyle işsizliğin büyümesi, ücretlerin düşmesi ve konut kiralardaki yükseliş ile kısmen de olsa muhatap olmaları ÜİYEK'lerin davranış ve tutumlarıyla ilgili rahatsızlıklardan farklı bir etki yaratmaktadır. Şehre gelenler kim ve nereli olursa olsun bahse konu alanlarda varlıklarıyla bir zarar veya en azından bir tehdit unsuru olarak öne çıkmaktadırlar. Elbette ki bunu tolere edip sorun olarak değerlendirmeyenler de vardır ancak gözlemlerden de anlaşıldığı üzere Ukrayna halkının ekonomik olarak en ufak sarsıntılardan dahi etkilenebilen oldukça kırılgan bir vaziyette oluşu meseleyi göz ardı etmeye imkân vermemektedir.

Bütün bu değerlendirmelere ek olarak bölgede yapılan gözlemlerde yerli halktan ayırt edilebilecek bir ÜİYEK grubuna rastlanılmadığı, hatta bu kimselerle ilgili olarak gündelik hayat içinde fark edilebilecek münferit misallerin dahi görülmediği ifade edilmelidir. Bu durum, görüşmecilerin bir kısmının ifade ettiği gibi Harkiv'deki ÜİYEK sayısının gerçekten sunulandan az olup olmadığı sorusunu akıllara getirmektedir. Ancak öte yandan, bu insanların da Ukraynalı oldukları ve Harkiv'deki yaşama yabancı bir göçmenden çok daha kolay uyum sağlayabilecekleri gerçeği bu görünümü anlaşılabilir kılmaktadır.

Görüşme analizlerinin bölgedeki gözlemlerle örtüştüğü bir diğer nokta ise ÜİYEK'lerin yaşamlarının zorluğudur. Bu konuda herkesin ağız birliği etmişçesine ortak bir tutum sergilediği göze çarpmaktadır. Öte yandan bu insanların şehre göçü konusunda belirgin bir karşıtlığa da rastlanmazken, acıma duygusu ve merhametli bir bakış ile kendini gösteren bu yaklaşımların istisnalar haricinde şefkatli bir yardım eline, var olanı paylaşmaya yahut esaslı bir kucaklaşmaya dönüşmediğini de ifade etmek gereklidir.

Farkındalığa rağmen dayanışma eksikliğinin süregelenliği birliktelik ruhuyla ilgili bazı engellerin varlığını işaret etmektedir. Bu hususta değinilmesi gereken bir diğer başlık da “kimlik” ile ilgilidir. Ukrayna'da kimlik algılamaları etnik kökenden ziyade ait olunan bölge ile ilişkilendirilmektedir. Zaten çatışmalardan önceki süreçte yapılan araştırmalar da birçok Ukraynalının da kendini etnik köken itibarıyla tanımlarken mono-etnik bir aidiyetten ziyade çoklu etnik aidiyetle kendini tanımladığını göstermiştir (Matveeva, 2016: 26). Elbette bahse konu durum hem yerli halk hem de ÜİYEK'ler için aynı şekilde geçerlidir. 2016 Yılında T-Research tarafından yapılan ZOİS araştırmasına dayanarak hazırlanan bir çalışmaya göre ÜİYEK'ler göç ettikleri bölgenin kimliğiyle genel olarak uyumlu bir kimlik algısına sahiptirler. Araştırmanın Ukrayna'daki kısmı için 999 ÜİYEK ile yapılan görüşmede bu insanların %50,5'i kimlik algılamalarında herhangi bir değişiklik olmadığını, %32,1'i kendini daha fazla Ukraynalı hissettiğini, %3'ü kendi daha fazla Rus hissettiğini, %14,5'i de kendini daha fazla iki kimliği de birlikte hissettiğini ifade ettiği belirtilmiştir. Rakamlarda farklılık olsa da çatışmalardan kaçarak Rusya'ya göç eden kişilerde de benzer eğilimler mevcuttur. Her iki grup içinde de önemli sayıda Rus ve Ukraynalı ortak kimlik algısına sahip olduğunu belirten kişilerin bulunması ise dikkat çekicidir (Sasse & Lackner: 2018). Gerek 2004'teki Turuncu Devrim,



gerekse 2014'teki ihtilal Ukrayna milliyetçiliğinin yükselişine dair işaretler vermiş olsa da bu hareketlerin Rusya ile müteakabiliyetsiz ilişkilere toplumsal bir itirazın ötesinde sosyo-kültürel bütünleşme adına ciddi bir birlik ve dayanışma ruhuna dönüştüğünü söylemek oldukça zordur.

### **Sonuç**

Harkiv'e iç göç özelinde ele alınabilecek temel sorunların gerisinde, göç eden insanların sahip oldukları yerel kalıpların dışına çıkmaları ve gündelik yaşam alışkanlıklarını bırakmak zorunda kalarak yeni bir ortama uyum sağlamaları gerektiği beklentisinden hareketle yaşananlar, göçmenlerin hayata tutunma çabaları, gösterdikleri refleksler ve bu husustaki karşılıklı algılama eksikliklerinin bulunması sayılabilir. Katılımcıların önemli bir kısmı ülke içinde yerinden olmuş kişileri bu zor duruma maruz kalmış kişiler olmanın yanında, Harkiv'e gelip yerleşmiş ve uyum sağlamak zorunda olan kişiler olarak değerlendirmektedir. Bu durum gözlem sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Genel olarak da Harkiv halkı onları dışsal faktörlerin etkisi altında belirli bir sosyal gruba katılmak zorunda kalan insanlar olarak algılamaktadır.

Bunun yanında, araştırma bulgularına göre ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler ikametgâh değişikliği nedeniyle şehirdeki toplumun yeniden toplumsallaşma sürecindeki yeni üyeleri olarak gündelik sosyal hayatta şehir için çok önemli bir sorun teşkil etmemekte ancak bazı konularda mevcut sorunu büyüten bir unsur olarak öne çıkmaktadırlar. Bu durum kimi zaman mevcut kaynaklardaki kısıt ile kimi zaman da onların geldikleri bölge veya travmatik bir göçe maruz kalmışlığın etkileriyle ilişkilendirilmektedir. Her ne kadar bu olumsuz etki ciddi bir düşmanlık yahut göçmen karşıtlığı ile karşılık bulmasa da göçmenlere bakışın birlik ruhuyla örtüşen bir toplumsal dayanışma adına önemsenecek bir tavra dönüşmediği de anlaşılmaktadır.

Buraya kadar değinilen noktalar ışığında konuyla ilgili olarak yerli toplumun yorumlamaları, onların göçmenlerle etkileşim şeklini belirleyen hususiyetleri ve ilişki biçimlerinin yapılaşmaya etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplarla Ukrayna silahlı güçleri arasındaki silahlı mücadeleler ve devletin yürüttüğü anti terör operasyonları neticesinde yerlerinden edilmiş kişilerin Harkiv'e göçünü, bu sürecin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapıya etkilerini yerli toplum algılamaları üzerinden değerlendirerek elde edilmiştir. Sınırlı bir alanda özel bir örnek olay çalışması ile bilimsel bilgi üretilmeye çalışılmıştır.

Her ne kadar akademisyenler arasında, nitel çalışmalarda üretilen bilgilerin genellemeye imkân vermediğine dair görüş birliği varsa da "örnek olay çalışmaları" bu hususta bazı istisnalara sahiptir. Buradan yola çıkarak, üretilen bilgilerin şiddet eylemleri sebebiyle ülke içinde yerinden edilme durumunda kalan kişilerin göç ettikleri bölgede gerçekleşen etkileşimlerindeki ve yerli toplumların konuyla ilgili

algılamalarındaki muhtemel benzerliklerden bahsedilebilir. Kuramlar üzerine bina edilen sosyoloji biliminin kanunlaştırmaya imkân vermeyen “toplumsallıkların biricikliği” anlayışını göz ardı etmemek koşuluyla...

### Kaynakça

- Akhtar, S. (2018). *Göç ve Kimlik: Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm*. (Çev. S. Ayhan). İstanbul: Sfenks Kitap.
- Bartnam, D., Poros M. V., Monforte P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. (Çev. I. Ağabeyoğlu Tuncay). Ankara: Hece Yayınları.
- Bauman, Z. (2017). *Sosyolojik Düşünmek*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Bölüm Çev. A. Yavaş, E. Ersoy). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Betts, A. (2017). *Zorunlu Göç ve Küresel Politika*. (Çev. S. Meltem Türkaslan). Ankara: Hece Yayınları.
- Bourdieu, P. 2015. *Eril Tahakküm*. (Çev. B. Yılmaz). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Castles, S., M. J. Miller. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. B. U. Bal, İ. Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Etzioni, A. (2018). Immigration: Europe’s Normative Challenge. *Int. Migration & Integration* 20: 67–84 DOI: 10.1007/s12134-018-0593-x
- Fiast, T. 2003. *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. (Çev. A. Z. Gündoğan, C. Nacar). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Habermas, J. (2003). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*. (Çev. T. Bora, M. Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları.
- IOM. 2019. Forced Migration or Displacement. Erişim:15.03.2019. <https://migrationdataportal.org/themes/forced-migration-or-displacement>
- Karpat, K. (2010). *Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Matveeva, A. (2016). No Moscow Stooges: Identity Polarization And Guerrilla Movements in Donbass. *Southeast European And Black Sea Studies*, 2016 vol. 16, NO. 1, 25–50 DOI: 10.1080/14683857.2016.1148415
- Petersen, W. (1958), A General Typology of Migration, *Amerikan Sociological Review*, Vol: 23.

- Sasse, G. & Lackner, A. (2018). War and identity: the case of the Donbas in Ukraine, *Post-Soviet Affairs*, 34: 2-3, 139-157, DOI: 10.1080/1060586X.2018.1452209
- Saybaşıllı, N. (2011). *Sınırlar ve Hayaletler: Görsel Kültürde Göç Hareketleri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- UNCHR. (2004). *Guiding Principles on Internal Displacement*. UN Publications: Geneva.
- UNCHR. (2018). *Ukrayna Bölge Ofisi Güncellemeleri Nisan 2018*. Erişim 09.09.2018: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/05/2018-04-UNHCR-Ukraine-FU-Kharkiv-Update-FINAL-EN.pdf>
- Unterriener, A. & Weinar, A. (2017). Integration As A Three-Way Process. *Migrant Integration Between Homeland and Host Society*. V. 1. pp.1-20. (Ed. A. Weinar, A. Unterreiner, P. Fargues). Cham: Springer International Publishing.
- Wallerstein, I. 1993. *Jeopolitik ve Jeokültür*. (Çev. M. Özel) İstanbul: İz Yayıncılık.

### Extended Abstract

Including the process of leaving and settling in from one settlement to another voluntarily or involuntarily, migration is a temporary or permanent displacement movement which can take place for a reasonable period of time, and it causes different social, cultural, economic, political and psychological results in human life.

Among the types of migration, forced migration, which is the most tragic one in terms of the beginning and the form of the process, differs from the other types of migration due to certain characteristics. The distinction between voluntary and forced migration is a result of the many subjective situations associated with displacement implies some difficulties. The concepts *forced / involuntary migration* and *forced / involuntary displacement* used interchangeably should be understood as displacement representing both ends of inter-human conflicts and disasters.

No matter how, under what circumstances it happens, it is obvious that migration is the harbinger of a new social structure. Regardless of how conservative it may be, waiting for the migrated society to fully preserve its old social structure can be described as the most "imaginative" scenario, for each individual is the heir and carrier of the culture of the society in which they were born and grew up.

This study basically focuses on the impacts of migration, experienced through internal displacement due to war and terrorism, on indigenous communities in the migratory regions through the perception of local society in the case of Kharkiv. In fact, from Ukraine's official point of view, the conflicts in the eastern part of the country are evaluated within the framework of anti-terrorist operations against pro-Russian separatist groups. Rather than discussing the current events as a counterterrorism or the conflict within the war, this study deals with the internal violence resulting in internal displacement. On the other hand, the fact that Ukrainians-including Kharkiv- had to migrate to the inner parts of the country because of the occupation of Russia in Crimea is considered as another form of displacement that occurred due to the disturbance for the violent actions of another sovereign power.

In the study, designed as a qualitative field study, the migration incident experienced by Ukrainian migrants on the issue of migration due to systematic violence was considered as a case study. Phenomenology, thought to be suitable for qualitative field studies and based on the process of mind in the process of understanding is the basic approach that determines the design of this study. In the research process, "participant and non-participant observations", "direct and indirect observations" and "in-depth interviews" techniques were used.

The people of Kharkiv, exposed to internal migration of displaced persons due to war and terror, constitute the population of the study. For the interviews, a sample group of 45 people, 17 male and 28 female, aged between 18 and 75 years, who were living in Kharkiv for at least 3 years and not within the scope of IDP (Internally Displaced Persons), were formed. Some of the interviewees were first identified as the people who were considered to be a good source of useful information, and other interviewees were reached by snowball sampling. During the interviews, semi-structured interview forms were used.

According to the interpretations, it would be appropriate to divide the problem encountered in perceptions about IDPs into three basic parts. The first one is related to IDPs actions and attitudes, the second one is those related to the support of the state to the IDPs, and the third one is those associated with the existence of IDPs in the city.

In first type of perceptions, it is noteworthy that IDPs in the city demand people to support them, to help them, or behave as if they have some kind of privilege or a priority when it comes to public services. In addition, the people who perform illegal actions to provide their livelihood and the actions that cause the migrants to be referred to theft and extortion are mentioned.

For the second part of the perceptions, direct assistance thought to be provided to all IDPs by the state, especially the scholarships given to students and the priorities given in order for them to enter a university can be mentioned.

The matter to be addressed in the third part is essentially related to the most serious and widespread perception. The perceptions of the existence of many migrants in the city are an issue alone. Given the economic status of the Ukrainian people is very weak, the growth of unemployment, the decline in wages and the rise in housing rents due to a group of migrants who are economically worse than themselves create an effect different from the behaviours and attitudes of the IDPs.

Behind the fundamental problems that can be addressed in terms of the internal migration to Kharkiv, the following points may be listed: the matters experienced due to the migrants going beyond their local patterns, and being required to adapt to a new environment by having to abandon their everyday life habits, their efforts to survive, their reflexes and their mutual perception deficiencies. A significant number of respondents considered internally displaced people as people who had been subjected to this difficult situation, and came to Kharkiv to settle down and adapt.

In the light of the points mentioned, the interpretations of the indigenous society on the subject, their way of determining the way they interact with the migrants and the effects of the relationship forms on the structuring were explained.